

KEDY VÁM MÔŽE VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV POMÔČŤ

Pri uplatňovaní základných práv a slobôd v každodennom živote je potrebné, aby sa fyzické osoby aj právnické osoby domohli bez zbytočných formalít rýchlej právnej ochrany v prípade, ak sa domnievajú, že základné práva a slobody sú porušené konaním, rozhodovaním alebo nečinnosťou orgánov verejnej správy.

PRÁVNA ÚPRAVA

Ústava Slovenskej republiky
VIII. Hlava, čl. 151a verejný ochranca práv

zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom
ochrancovi práv v znení neskorších
predpisov

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

Verejný ochranca práv je nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred

orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci,

ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.

KTO SA MÔŽE OBRÁTIŤ NA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Na verejného ochrancu práv sa môže obrátiť **každý** (bez ohľadu na vek, sociálny status, spôsobilosť na právne úkony či iné kritérium), kto sa domnieva, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánu verejnej správy boli porušené základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

NA KOHO SA VZŤAHUJE PÔSOBNOSŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

orgány štátnej správy – napr.:

- ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy,
- orgány miestnej štátnej správy: obvodné a krajské úrady,
- katastrálne úrady,
- **súdy LEN!** v prípade orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu,

orgány územnej samosprávy:

- obecné zastupiteľstvo/mestské zastupiteľstvo, starosta/primátor,
- zastupiteľstvo vyššieho územného celku, predseda vyššieho územného celku,

právnické a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy, alebo do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy inak zasahujú:

- napríklad Všeobecná zdravotná poisťovňa, Spoločná zdravotná poisťovňa, Sociálna poisťovňa.

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV **NEMÁ PÔSOBNOSŤ VOČI:**

- Národnej rade Slovenskej republiky,
- prezidentovi Slovenskej republiky,
- vláde Slovenskej republiky,
- Najvyššiemu kontrolnému úradu Slovenskej republiky,
- Ústavnému súdu Slovenskej republiky,
- spravodajským službám,
- rozhodovacím právomociam vyšetrovateľov Policajného zboru,
- prokuratúre,
- **súdom** (s výnimkou orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu),
- vo veciach operačnej a mobilizačnej povahy.

Verejný ochranca práv nie je oprávnený riešiť spory medzi fyzickými osobami navzájom a nie je oprávnený zasahovať do rozhodovacej činnosti súdov.

KONANIE, ROZHODOVANIE, NEČINNOSŤ ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY

Je to určitý postup orgánov verejnej správy pri výkone ich pôsobnosti a právomocí, ktoré im priznávajú právne predpisy.

Nečinnosťou je možné charakterizovať nekonanie v prípade, kedy orgán konať mal.

PRÁVOMOCI VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

- vstupovať do objektov orgánov verejnej správy
- vyžadovať od orgánu verejnej správy, aby mu poskytol potrebné spisy, doklady, ale aj vysvetlenia k veci, ktorej sa podnet týka, a to aj v prípade, ak osobitný predpis obmedzuje právo nahliadať do spisov len pre vymedzený okruh subjektov
- klásť otázky zamestnancom orgánu verejnej správy
- hovoríť s osobami, ktoré sú zaistené v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova a v celách policajného zaistenia aj bez prítomnosti iných osôb. Ani písomný podnet osoby, ktorá je pozbavená osobnej slobody, alebo osoby, ktorej osobná sloboda je obmedzená a ktorý je adresovaný verejnemu ochrancovi práv, nepodlieha úradnej kontrole.
- byť prítomný na ústnom prejednávaní a klásť účastníkom konania a osobám zúčastneným na prejednávaní otázky

NA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV SA MÔŽE OBRÁTIŤ **KAŽDÝ**:

písomne

(poštou, faxom, elektronicky e-mailom alebo prostredníctvom elektronického formuláru na internetovej stránke verejného ochrancu práv)

na adresu: Kancelária verejného ochrancu práv
Nevádzová 5
P.O.BOX 1
820 04 Bratislava 24

fax: +421/2/48 28 72 03

e-mail: sekretariat@vop.gov.sk

web: www.vop.gov.sk

osobne formou zápisnice

OBSAHOVÉ NÁLEŽITOSTI PODNETU

Z podnetu musí byť zrejmé:

- **akej veci sa týka,**
- **proti ktorému orgánu verejnej správy smeruje,**
- **čoho sa podávateľ domáha.**

V záujme urýchlenia preskúmania podnetu súčasne odporúčame doložiť **kópie všetkých dokladov**, ktoré podávateľ podnetu má k dispozícii a ktoré preukazujú jeho tvrdenia. Ak sa podnet netýka osoby, ktorá podáva podnet, je potrebné predložiť i **písomný súhlas dotknutej osoby** na podanie podnetu alebo písomné plnomocenstvo vo veci.

ANONYMNÝ PODNET

Ak podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv neuvedie svoje meno, priezvisko a adresu (právnická osoba svoj názov a sídlo) ide o anonymný podnet, ktorý verejný ochranca práv nemusí vybavovať. Podávateľ podnetu môže verejného ochrancu práv požiadať o utajenie svojej totožnosti. V takom prípade sa pri vybavovaní podnetu postupuje len na základe odpisu podnetu, v ktorom sa neuvádzajú osobné údaje. Ak podávateľ podnetu požiadal o utajenie svojej totožnosti, ale charakter podnetu neumožňuje jeho vybavenie bez uvedenia niektorého z jeho osobných údajov, musí byť o tom bezodkladne upovedomený. Zároveň musí byť upozornený, že vo vybavovaní podnetu sa bude pokračovať len vtedy, ak v určenej lehote písomne udelí súhlas s uvedením určitého potrebného údajá o svojej osobe.

AKO PREDCHÁDZAŤ NEDOSTATKOM VO VZŤAHU OBČAN – ORGÁN SAMOSPRÁVY?

- vzdelávaním,
- pravidelným hodnotením,
- komunikáciou s občanom (ako so seberovným),
- počúvaním občanov,
- zachovávaním etiky,
- rešpektovaním princípu, že samospráva je pre občanov, pre ich potreby,
- výchovou k úcte k právu,
- stabilizovaním pracovníkov samosprávy – kariérnym postupom,
- kultúrou úradného výkonu,
- dodržiavaním Kódexu dobrej správy.

DESATORO VEREJNEJ SPRÁVY

Materiál bol vypracovaný v roku 2002 na základe analýzy poznatkov získaných počas päťročného obdobia, ktorá jednoznačne poukázala na potrebu reformovania verejnej správy. V tejto súvislosti pokladám za dôležité zdôrazniť, že tá by sa nemala sústreďovať len na inštitucionálnu a obsahovú rovinu, ale i na rovinu personálnu, čo z pohľadu účelu verejnej správy považujem za veľmi významnú skutočnosť.

Preto na základe zovšeobecnenia poznatkov získaných z podnetov občanov, vlastnej iniciatívy a poznania verejného ochrancu práv sme sa pokúsili o vytypovanie určitých zásad (**desatoro verejnej správy**), ktoré by mali orgány verejnej správy, ich pracovníci uplatňovať v každodennej činnosti.

Nimi by mal byť charakterizovaný princíp dobrej správy uplatňovaný aj v každodennom styku s občanom. Tým by sa zabezpečoval **kultúrny úradný výkon**.

Prísne dodržiavanie právneho poriadku

Obsahom je, aby orgány verejnej správy i ich pracovníci postupovali **v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky ako celkom**, aby vykladali a uplatňovali právne predpisy podľa ich zmyslu s rešpektom k stanoviskám nadriadeného orgánu a judikatúry súdov.

Nadriadený orgán má poskytovať jednoznačné a zrozumiteľné stanoviská podriadenému orgánu. Pracovníci orgánov verejnej správy sú oprávnení využívať zverenú právomoc len k účelu, ktorý majú plniť, pričom majú zohľadňovať výhradné objektívne kritéria a relevantné skutočnosti.

Nestrannosť v konaní a pri rozhodovaní

Zmyslom zásady je **rovnako zaobchádzať so všetkými osobami**. Predovšetkým, tiež aby všetci mali možnosť sa vyjadriť. Ak k niektorým vyjadreniam v konaní nebude prihliadať, je jeho povinnosťou, aby takýto postup odôvodnil.

Sťažnosť osoby proti konkrétnemu pracovníkovi verejnej správy by zásadne riešil iný pracovník, než ten proti ktorému sťažnosť smeruje, a to na základe objektívne zistených skutočností.

Včasnosť konania a rozhodovania

Obsahom zásady je **vybaviť každý prípad v rozumnom a primeranom čase** bez zbytočných prieťahov. V prípade omeškania toto spolu s dôvodmi omeškania oznámiť tomu, koho sa to týka. Pokiaľ môže mať rozhodnutie orgánu verejnej správy vplyv na výsledok iného konania, musí orgán verejnej správy rozhodnúť ešte pred ukončením tohto iného konania.

U konaní začínajúcich z vlastného podnetu, tieto začne vtedy, ako sa dozvie o dôvodoch jeho začatia. Dokončí ho v takom čase, aby bol plne dosiahnutý jeho účel.

Predvídateľnosť v konaní a rozhodovaní

Znamená, aby orgán verejnej správy **rozhodoval rovnako s tým ako rozhodoval v obdobných prípadoch v minulosti**, prípadne zdôvodnil, prečo sa od svojho doterajšieho konania v konkrétnom prípade odchyľil.

Orgán verejnej správy používa v obdobných prípadoch obdobné postupy. Postupuje podľa vopred daných všeobecných merítok a vychádza zo spoľahlivo zistených okolností.

Štruktúra dôležitých dokumentov orgánov verejnej správy je ustálená tak, aby sa osoby mohli v týchto dokumentoch ľahko a rýchlo orientovať.

Presvedčivosť konania a rozhodovania

Obsahom zásady je, že **orgán verejnej správy poskytuje osobe behom konania informácie o zistených skutočnostiach a jej povinnostiach voči orgánu verejnej správy, a tiež ju informuje o svojom budúcom postupe.**

Orgán verejnej správy vo svojom ústnom a písomnom vyjadrovaní **prihliada na komunikačné a intelektuálne schopnosti občanov.**

Každé rozhodnutie musí mať **presvedčivé odôvodnenie**, v ktorom sú uvedené všetky skutočnosti, z ktorých pri jeho prijímaní vychádzal, ďalej spôsob zistenia týchto skutočností a pri každej z nich aj jednoznačné vysvetlenie ako ich orgán verejnej správy posúdil.

Je povinnosťou, aby v rozhodnutí orgánu verejnej správy bolo **poučenie o možnosti podať opravný prostriedok**, vrátane možnosti obrátiť sa na súd.

Orgán verejnej správy musí zabezpečiť, aby sa o rozhodnutí dozvedela osoba, ktorej sa vec týka.

Primeranosť v konaní a pri rozhodovaní

Táto zásada vyžaduje, aby orgán verejnej správy pri uskutočňovaní svojich právomocí **zohľadňoval situáciu danej osoby a jej oprávnené záujmy** tak, aby jeho postup nebol voči tejto osobe neprimerane tvrdý.

Orgány verejnej správy by mali voliť také **prostriedky**, ktoré sú pre občana čo **najmenej zaťažujúce a sú šetrné a hospodárne**. Musia rešpektovať ich práva a právom chránené záujmy. Od občanov požadovať len takú mieru súčinnosti, ktorá je k dosiahnutiu účelu konania nevyhnutne potrebná.

Súčinnosť s inými inštitúciami i občanom

Snahou orgánov verejnej správy má byť **komplexné riešenie prípadu občana**. Preto, ak je potrebný kontakt s ďalšími orgánmi, či medzi vlastnými organizačnými jednotkami, orgán verejnej správy je povinný ho zabezpečiť a udržiavať až do konečného vyriešenia prípadu.

Zodpovednosť v konaní a pri rozhodovaní

Orgán verejnej správy sa **nemá vyhýbať** posudzovaniu predbežných otázok alebo prijatiu rozhodnutia v riešenej veci.

K všetkým námietkam a návrhom občana sa orgán musí jednoznačne vyjadriť.

Ak orgán verejnej správy urobí chybu, jednoznačne ju prizná, písomne sa ospravedlní a prijme účinné opatrenia k náprave, vrátane vyodenia zodpovednosti.

Transparentnosť (otvorenosť) konania a rozhodovania

Občanom sa umožní **nahliadať do všetkých úradných dokumentov** a urobiť si z nich kópie. Obmedzenie sa uskutoční vtedy, ak to vyžaduje ochrana osobných údajov, súkromie, oprávnené záujmy iných osôb, utajovaných skutočností, obchodného tajomstva alebo ďalšie zákonom stanovené skutočnosti.

Orgán verejnej správy je povinný starostlivo dodržiavať **spisový (registratúrny) poriadok**, vedie záznamy o doručenej a odoslanej pošte tak, aby bolo možné príslušné materiály bezproblémové vyhľadať.

Vždy má byť uvedené meno pracovníka orgánu verejnej správy, ktorý vec vybavuje i kontakt na neho.

Zariadenia orgánov verejnej správy by mali byť vybavené informačným systémom, ktorý má umožniť náležitú orientáciu a identifikáciu jednotlivých pracovísk i pracovníkov.

Ústretovosť v každodennej činnosti

Pracovníci orgánov verejnej správy **sa k občanom majú správať s rešpektom a zdvorilo**. Má u nich byť snaha pomôcť občanovi. Odmietnutie žiadosti občana je možné len vtedy, keď nie je v súlade so zákonom či oprávneným záujmom iných osôb.

Všetkým podaniam je potrebné venovať **náležitú pozornosť, riadne na ne odpovedať** s výnimkou podaní opakovaných, neprinášajúcich nové skutočnosti a anonymných podaní.